

Үндэр баабай тухай домог

Урданай домог бии юм. Залуу хасаг монгол басаган хоер бэе бэндээ ехээр дурлаһан байгаа. Монгол басаганай гэртэхин, түрэлхид дурагуйдэжэ, эдэ хоерые хаалгааха гэжэ шиидэбэ. Тиихэдэнь залуу хасаг хээлитэй һамгатаяа тэмээн дээрээ һуугаад, бээ абаржа Моголһоо тэрьедэн гараба. Улэгшэн нютагай саанахана, Ехэ Дабаан хуроод, һамганайнь түрэхэ сагань ерэжэ, хадын агы нухэн соо хоргодохо баатай болобо. Намнажа гараһан сэрэгуудэй хажуугаарнь гаража ябатырын, тэмээнийнь шангаар хашхаржархиба. Тэмээнэй дуугаар тэдэниие оложо, тэрэ доронь ами наһыень хорообо. Тэрэ хасагай һунэнэ заяанинь хубилжа, энэ хадын эзэн боложо, Ундэр Баабай гэжэ нэрлэгдэһэн.

Тэрээнһээ хойшоо Ундэр Баабай тэмээн ба һамгадта хорюул табиһан гэхэ. Манай Захаамин нютагта тэмээнууд таарахаяа болижо, хунуудшые уусхэбэрилхээе болиһон юм. Энээнһээ гадна һамгад энэ дабаагаар гараха эрхэгуй боложо, хойто талаарнь тойрожо эмгэдэй дабаагаар гарадаг байгаа.

Дайнай һуулээр нютагай зон ехэ зиндаатай лама залажа, Ундэр Баабайһаа эрэшые эхэнэршыегуй энэ дабаа хаалтагуй гаража байг гэжэ гуйжа, ехэ мургэл бүтээһэн юм.

Хаа-яа Ундэр Баабай хасаг хубсаһатай, хара морин дээрэ, монгол һамгатаяа хунуудтэ харагдадаг гэлсэ

Ажалай дэбтэр

Буряд хэлэн

4 класс

Үлэгшэн нютаг

Даабари 1. Үндэр баабай тухай домог дүүрэн болгожо, дутуу үгэнүүдые табигты.

Залуу хасаг монгол басаган хоер бэе бэндээ ехээр
Монгол басаганай гэртэхин эдэ хоерые халгааха гэжэ
Тиихэдэнь залуу хасаг хээлитэй хамгатаяа тэмээн дээрээ хугаад, тэрбедэн
Үлэгшэн нютагай саанахана хамганайнь түрэхэ саг
Хадын агы нүхэн соо хоргодохо баатай.....

Хэрэглэгдэхэ үгэнүүд: шиидэбэ, гараба, болобо, дурлаба, ерэбэ.

Үгэнүүдэй тайлбари:

Хасаг-казак

Агы нүхэн-пещера

Сагаан-Морин нютаг

Даабари 2. Текст сооһоо үйлэ үгэнүүдые түүжэ бэшээд, сагынь заагты.

Урда сагта Хонто гэжэ газарта Жамбалов Бадма (нютагаархинийнь Барьятов гэжэ нэрлэдэг байгаа) ажаһууһан юм. Тэрэ 260 кг жэгнүүртэй шулуу 214 модоной зай соо, гар дээрээ асараа. Бадма тэрэ шулуугаа

мэшээгтэй гурил шэнгээр дээшэнь шэдэдэг һэн. Олон эрэшүүл тэрэ шулуугынь үргэжэ туршаад, шадаагүй. Мүнөө тэрэ шулуун Сагаан-Морин нютагай захиргаанай газа байна.

Үгэнүүдэй тайлбари:

Жэгнүүр – вес

Модоной зай - расстояние

Гурил-мука

Захиргаан-администрация

Санага нютаг

Даабари 2. Эндэ гурбан янзын даабари үгтэнхэй:

1 даабари хэһэн хүн адаг бэрхэ.

2 даабари хэһэн хүн дунда бэрхэ.

3 даабари хэһэн хүн эрхим бэрхэ.

Таанад ойлгохо, хэжэ шадаха даабаряа шэлэжэ абаад хэгты.

I. Эдэ үгэнүүдые зүб табигжа мэдүүлэл болгогты.

1. Санагада, дүшэн, бүтээгдээ, метр, бурхан, үндэртэй.

2. Олон, бурханда, хүн, Арьяа Баала, мүргэнэ.

3. Дээрэ, харагдана, энэ, үндэр, хада, бурхан, холоһоо.

II. Эдэ үгэнүүдые зүб табигжа мэдүүлэл болгоод, үйлэ үгэ доогуурнь зурагты.

1. Санагада, дүшэн, бүтээгдээ, метр, бурхан, үндэртэй.

2. Олон, бурханда, хүн, Арьяа Баала, мүргэнэ.

3. Дээрэ, харагдана, энэ, үндэр, хада, бурхан, холоһоо.

III. Эдэ үгэнүүдые зүб табижа мэдүүлэл болгоод, мэдүүлэлэй шухала гэшүүд доогуурнь зурагты.

1. Санагада, дүшэн, бүтээгдээ, метр, бурхан, үндэртэй.

2. Олон, бурханда, хүн, Арьяа Баала, мүргэнэ.

3. Дээрэ, харагдана, энэ, үндэр, хада, бурхан, холоһоо.

Гэрэй даабари

Манай Захаамин нютаг табан хушуун малаар ехэ баян. Үхибүүд табан хушуун мал тухай юу мэдэхэбтэ? Табан хушуун мал тухай мэдэсээ үргэдхэн энэ даабри дүүргэхэт.

Үгтэнэн үгэнүүдээр мэдүүлэл зохёохо. Үйлэ үгэ доогуурнь зураха.

1. Сүсэгэй, үгэнэ, тоһо, үхэр, хү, манда.

2. хаана, үнөөгээ, эжы, хүгшэн.

3. Дуратайгаар, хонин, түрүүшын, эдидэг, ургы.

4. Хорёо соо, томо, байна, тэмээн.

5. Хада, ямаан, бэлшэнэ, дээгүүр.

6. Урилдаха, минии, морёор, дуратай, аха.

Үндэр баабай тухай домог

